

नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : नेपाल सरकारले अख्तियार गरेको र गर्ने नीति वा रणनीतिलाई विज्ञहरुको अध्ययन, अनुसन्धान तथा विश्लेषणमा आधारित हुने व्यवस्था गर्न, त्यस्तो अध्ययन, अनुसन्धान तथा विश्लेषण सम्बन्धी कामको संस्थागत विकास गरी शासकीय सुधार गर्दै सुशासन प्रवर्धन गर्न त्यस सम्बन्धी एक छुट्टै प्रतिष्ठानको व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान ऐन, २०७५” रहेको छ ।

(२) यो ऐन प्रमाणीकरण भएको मितिले एकानब्बेऔं दिनदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अध्यक्ष” भन्नाले प्रतिष्ठानको अध्यक्ष सम्झनु पर्छ ।

(ख) “कार्यालय प्रबन्धक” भन्नाले दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त कार्यालय प्रबन्धक सम्झनु पर्छ ।

(ग) “प्रतिष्ठान” भन्नाले दफा ३ बमोजिम स्थापित नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान सम्झनु पर्छ ।

(घ) “समिति” भन्नाले दफा ५ बमोजिमको संचालक समिति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “सदस्य” भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले समितिको अध्यक्ष समेत जनाउँछ ।

(च) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

३. नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको गठन : नेपालको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक तथा साँस्कृतिक क्षेत्रका विभिन्न पक्षमा अध्ययन र अनुसन्धान गरी त्यसका उपलब्धि र निष्कर्षलाई सार्वजनिक सूचना, ज्ञान र बहसको लागि प्रकाशन गर्न र नेपाल सरकारले अपनाउने वा अपनाएको विभिन्न नीतिको अध्ययन, विश्लेषण र अनुसन्धान गरी त्यसको सुधारको सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्न नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान नामको एक प्रतिष्ठानको स्थापना हुनेछ ।

४. प्रतिष्ठान कानूनी व्यक्ति हुने : यस ऐन बमोजिम स्थापना हुने नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान कानूनी व्यक्ति हुनेछ र सोही हैसियतमा प्राप्त हुने अधिकार र सुविधा प्रयोग गर्न, जिम्मेवारी र दायित्व निर्वाह गर्न र कर्तव्यको पालना गर्न सक्नेछ ।

५. संचालक समिति : (१) प्रतिष्ठानबाट सम्पादन हुने काम गर्नका लागि प्रतिष्ठानमा एक समिति (गभर्निङ्ग बोर्ड) रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिमा विभिन्न विधामा अध्ययन वा अनुसन्धान गरेका अध्येता, अनुसन्धानकर्ता, नीति विश्लेषक वा प्राज्ञिक व्यक्तिहरु मध्येबाट देहाय बमोजिमका सदस्य रहनेछन् :

(क) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट नियुक्त एक जना
ख्यातिप्राप्त अध्येता वा अनुसन्धानकर्ता -अध्यक्ष

(ख) अध्यक्षको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट
नियुक्त अध्येता, अनुसन्धानकर्ता, नीति विश्लेषक वा प्राज्ञिक
व्यक्तिहरु मध्येबाट चार जना -सदस्य

(३) उपदफा (२) बमोजिम सदस्य नियुक्ति गर्दा समावेशी सिद्धान्तको आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निज पुनः नियुक्ति हुन बाधा पर्नेछैन ।

(५) कार्यालय प्रबन्धकले समितिको सचिवको हैसियतले काम गर्नेछ ।

६. नियुक्तिका लागि सिफारिस : (१) अध्यक्षको नियुक्तिका लागि सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमको एक सिफारिस समिति रहनेछ :

(क) प्रधानमन्त्रीले तोकेको एकजना मन्त्री -अध्यक्ष

(ख) विश्व विद्यालयका प्राध्यापक मध्येबाट प्रधानमन्त्रीले
तोकेको एकजना प्राध्यापक -सदस्य

(ग) प्रधानमन्त्रीको कार्यालयको सचिव सदस्य-सचिव

(२) सिफारिस समितिले आफ्नो कार्यविधि आफै निर्धारण गर्नेछ ।

७. सदस्यको योग्यता : (१) देहायको योग्यता पुगेको कुनै पनि नेपाली नागरिक सदस्य पदमा नियुक्ति हुन योग्य मानिनेछ :

(क) कम्तिमा पैंतीस वर्ष उमेर पूरा भएको,

- (ख) मान्यता प्राप्त विश्व विद्यालयबाट विद्यावारिधि उपाधि प्राप्त गरी सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तिमा पाँच वर्ष वा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तिमा पन्ध्र वर्ष अध्ययन वा अनुसन्धानको काम गरेको,
- (ग) अनुसन्धान (रिसर्च) वा नीति विश्लेषणका क्षेत्रमा ख्याति प्राप्त गरेको,
- (घ) उच्च नैतिक चरित्र भएको ।
८. **सदस्यको अयोग्यता** : (१) देहायको व्यक्ति सदस्य पदमा नियुक्त हुन वा त्यस्तो पदमा बहाल रहन योग्य हुने छैन :
- (क) उपदफा (१) बमोजिम योग्यता नभएको,
- (ख) नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसूरमा अदालतबाट सजाय पाएको,
- (ग) साहूको दामासाहीमा परेको,
- (घ) कुनै विदेशी मुलुकको आवासीय अनुमति प्राप्त गरेको ।
- (२) कुनै व्यक्तिले सदस्यको पदमा नियुक्ति हुनुभन्दा अघि निज यस दफा बमोजिम अयोग्य नभएको कुरा लिखित रूपमा उद्घोषण गर्नु पर्नेछ ।
९. **पदबाट हटाउन सक्ने अवस्था** : (१) कुनै सदस्यको खराब आचरण वा कार्यक्षमता अभाव भएको वा निजले इमान्दारीतापूर्वक कार्य सम्पादन नगरेको अवस्थामा अध्यक्ष भए नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्को र अन्य सदस्य भए अध्यक्षको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्को निर्णय बमोजिम निजलाई पदबाट हटाउन सकिने छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै सदस्यलाई पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने उचित मौका दिइनेछ ।
१०. **पद रिक्त हुने अवस्था** : देहायको अवस्थामा सदस्यको पद रिक्त भएको मानिनेछ ।
- (क) निजले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिएमा,
- (ख) निजको पदावधि पूरा भएमा,
- (ग) दफा ९ बमोजिम निजलाई सदस्य पदबाट हटाइएमा,
- (घ) निजको मृत्यु भएमा ।
११. **प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार** : यस ऐनमा लेखिएका अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) विशेषज्ञ समूह (थिङ्क ट्याक) को एक स्थायी संस्थाको रूपमा काम गर्ने,
- (ख) नेपालले अवलम्बन गर्नुपर्ने विभिन्न नीतिका सम्बन्धमा अध्ययन र अनुसन्धान गर्ने,
- (ग) मुलुकले कुनै खास विषयमा अपनाउनु पर्ने तत्कालीन, अल्पकालीन वा दीर्घकालीन नीति तथा संचालन गर्नुपर्ने, कार्यक्रम तथा रणनीतिका सम्बन्धमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने,
- (घ) नेपालको सामरिक मामिला, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध, कूटनीति तथा परराष्ट्र नीतिको अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी त्यसमा अपनाउनु पर्ने उपायका बारेमा नेपाल सरकारलाई नीतिगत सुझाव दिने,
- (ङ) मुलुकको आर्थिक उन्नति, सामाजिक न्याय, पारदर्शिता वा सुशासन कायम गर्न अपनाउनु पर्ने नीति र उपायका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने,
- (च) निजामती वा सार्वजनिक सेवालाई बढी प्रभावकारी, जवाफदेही, मर्यादित, कुशल तथा व्यावसायिक बनाउन त्यस्तो सेवामा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने,
- (छ) भ्रष्टाचार निवारण, सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण, राजस्व तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको हिनामिना वा नोक्सानीको नियन्त्रण, स्वार्थ बाझिने कार्य (कन्फ्लिक्ट अफ इन्टेरेष्ट) को निवारण, नागरिक बडापत्रको कार्यान्वयन वा पेशागत आचरणको पालनामा प्रभावकारीता ल्याउन नेपाल सरकारले अपनाउनु पर्ने नीतिगत, कानूनी र संस्थागत सुधारको सिफारिस गर्ने,
- (ज) सार्वजनिक प्रशासन, विकास प्रशासन, वातावरण संरक्षण, शासकीय सुधार, गरिबी निवारण तथा नेपाल सरकारले अपनाएका विभिन्न क्षेत्रगत नीति र प्रशासनको पर्यवेक्षण (अब्जरभेशन) गर्ने र त्यसको अध्ययन र अनुसन्धान गरी त्यसमा देखिएका कमी, कमजोरीलाई

पहिचान गरी सुधारको नीति तथा उपायहरूको प्रस्ताव सहित सुभावा दिने,

- (भ्र) कुनै खास विषयमा अपनाउनु पर्ने नीतिको सम्बन्धमा कुनै मन्त्रालयले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय माफत अनुरोध गरेमा त्यस्तो नीतिको मस्यौदा गरी कारवाहीको लागि सम्बन्धित मन्त्रालयमा पठाउने,
- (ज) अनुसन्धान र अध्ययनको उपलब्धि वा निष्कर्षलाई सार्वजनिक सूचना, ज्ञान र बहसका लागि प्रकाशन गर्ने,
- (ट) प्रतिष्ठानको कार्य सम्पादन गर्न आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञहरूको सूची तयार गर्ने,
- (ठ) आवश्यकता अनुसार उपर्युक्त विषयमा गोष्ठी, कार्यशाला, प्रवचन कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- (ड) प्रतिष्ठानको वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट स्वीकृत गर्ने,
- (ढ) प्रतिष्ठानको उद्देश्यसंग सम्बन्धित विषयमा पुस्तक, पत्रिका, अनुसन्धानात्मक प्रतिवेदन आवश्यकता अनुसार प्रकाशन गर्ने,
- (ण) मुलुकका विभिन्न विश्वविद्यालय, अध्ययन संस्थान तथा समान उद्देश्य भएका स्वदेशी तथा विदेशी संघ, संस्था वा विश्वविद्यालय वा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थासंग सम्पर्क राख्ने तथा सहकार्य गर्ने ।

१२. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि : (१) समितिको बैठक वर्षमा कम्तीमा चार पटक बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ र बैठक बस्ने सूचना र बैठकको कार्यसूचि बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा तीन दिन अगाडि नै अध्यक्षको निर्देशन बमोजिम कार्यकारी निर्देशकले सदस्यहरूलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) समितिको कूल सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको बैठकको लागि गणपूरक संख्या पूरा भएको मानिनेछ ।

(४) बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरू मध्ये जेष्ठ सदस्यले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।

(५) समितिको बैठकमा बहुमतको राय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनु पर्नेछ ।

(६) समितिले आवश्यकता अनुसार नेपाल सरकारका बरिष्ठ अधिकृत, विश्वविद्यालयका प्राध्यापक वा कुनै स्वदेशी विज्ञहरूलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(७) समितिको निर्णय अध्यक्ष र समितिको सचिवले प्रमाणित गर्नेछ ।

(८) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि प्रतिष्ठान आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

१३. **अध्यक्षको सेवाका शर्त** : (१) अध्यक्ष प्रतिष्ठानका पूरा समय कार्य सम्पादन गर्ने प्रमुख कार्यकारी पदाधिकारी हुनेछ ।

(२) अध्यक्षको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषदले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(३) प्रतिष्ठानको काम, कर्तव्य तथा अधिकारका लागि नेपाल सरकार प्रति अध्यक्ष व्यक्तिगत तथा संस्थागत रूपमा जवाफदेही हुनेछ ।

१४. **अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार** : यस ऐनमा उल्लिखित अन्य काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) प्रतिष्ठानको प्रमुख कार्यकारी पदाधिकारीको हैसियतले प्रतिष्ठानको समग्र व्यवस्थापन, संचालन गर्ने वा गराउने,

(ख) दफा २२ बमोजिम कायम गरिने विशेषज्ञको सूचि (रोष्टर) अद्यावधिक गर्ने,

(ग) प्रतिष्ठानले अध्ययन वा अनुसन्धान गर्ने विषयको छनौट गरी त्यसको कार्य क्षेत्रगत शर्त (टर्मस् अफ रेफरेन्स) सहित समितिमा पेश गर्न लगाउने,

(घ) प्रतिष्ठानको मानवस्रोत व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन तथा अन्य काम, कारवाहीको सुपरीवेक्षण गर्ने र आवश्यकता अनुसार निर्देशन दिने,

(ङ) स्वदेशी तथा विदेशी विश्वविद्यालय वा संघ, संस्थासँग सम्बन्ध राख्ने,

(च) कुनै अध्ययन, अनुसन्धान वा शोध गर्ने अध्येता, अनुसन्धानकर्ता वा शोधकर्ताको प्रस्ताव स्वीकृत गर्ने,

(छ) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने वा गराउने ।

१५. **विषयगत अनुसन्धान कर्ता** : (१) प्रतिष्ठानले अध्यक्षको सिफारिसमा विभिन्न विधा वा विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण गर्न देहाय बमोजिमका अनुसन्धानकर्ता करारमा नियुक्ति गर्न सक्नेछ :

- (क) बरिष्ठ अनुसन्धानकर्ता (सिनियर रिसर्च फेलो),
- (ख) अनुसन्धानकर्ता (रिसर्च फेलो),
- (ग) सह अनुसन्धानकर्ता (एसोसिएटेड रिसर्च फेलो),
- (घ) विश्लेषक (एनालिष्ट),
- (ङ) सूचना तथा ज्ञान व्यवस्थापन विज्ञ (नलेज म्यानेजमेन्ट एक्सपर्ट) ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त अनुसन्धानकर्ता वा विश्लेषकको कार्य क्षेत्रगत शर्त (टर्मस अफ रिफरेन्स), पारिश्रमिक, कार्य अवधि र सुविधा प्रतिष्ठानले नियुक्ति गर्दाका बखत निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त विभिन्न अनुसन्धानकर्ता वा विश्लेषकले सम्बन्धित विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण गरी त्यसको प्रतिवेदन वा अनुसन्धानपत्र प्रतिष्ठानमा बुझाउनु पर्नेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रतिष्ठानले कुनै खास विषयको अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण नेपाल सरकार वा नेपाल सरकारको स्वामीत्वमा रहेको संगठित संस्थाको सेवामा रहेको कुनै कर्मचारीबाट गर्न उपयुक्त ठानेमा प्रतिष्ठानले त्यस्तो काम गर्नको लागि सो कर्मचारी माग गर्न सक्नेछ र त्यसरी माग भएमा नेपाल सरकारले खास अवधिको लागि त्यस्तो कर्मचारी खटाउनेछ ।

१६. **कार्यालय प्रबन्धक** : (१) प्रतिष्ठानको कार्यालय सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्न र प्रतिष्ठानको कार्य सम्पादनमा अध्यक्ष तथा समितिका पदाधिकारीलाई सहयोग गर्न अर्थशास्त्र, इन्जिनियरिङ, व्यवस्थापन, वाणिज्य शास्त्र, इतिहास, संस्कृति, भूगोल, कानून वा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध जस्ता विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी सम्बन्धित क्षेत्रमा कम्तीमा दश वर्षको अनुभव प्राप्त व्यक्तिहरूमध्येबाट प्रतिष्ठानले एकजना कार्यालय प्रबन्धक नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) कार्यालय प्रबन्धकको नियुक्ति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

तर यो ऐन प्रारम्भ हुंदाका बखत बहाल रहेको कार्यालय प्रबन्धक आफ्नो कार्यकाल वांकी रहेसम्म कार्यालय प्रबन्धक पदमा बहाल रहनेछन ।

(३) कार्यालय प्रबन्धकको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ र निजको पुनः नियुक्ति हुन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) वा (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कार्यालय प्रबन्धकको काम सन्तोष जनक नभएमा समितिले निजको पदावधि पूरा नहुँदै कार्यालय प्रबन्धक पदबाट हटाउन सक्नेछ ।

तर त्यसरी पदबाट हटाउनु अघि निजलाई सफाई पेश गर्ने मनासिब मौकाबाट वञ्चित गरिने छैन ।

(५) कार्यालय प्रबन्धकको पारिश्रमिक, सेवाका शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) कार्यालय प्रबन्धकमा कार्यालयको व्यवस्थापन र समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने कार्यालय प्रबन्धकको जिम्मेवारी हुनेछ ।

१७. **मानवस्रोत व्यवस्थापन:** (१) प्रतिष्ठानले आफ्नो कार्य सम्पादनको लागि आवश्यक संख्यामा कर्मचारी नियुक्ति गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्ति हुने कर्मचारी प्रशासनिक, प्राविधिक तथा विशेषज्ञ प्रकृतिका हुनेछन् ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमका कर्मचारीहरूको संगठनात्मक संरचना (अर्गनोग्राम) प्रतिष्ठानले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(४) समितिले कर्मचारीहरूको नियुक्ति, पारिश्रमिक, सेवाका शर्तहरू तथा अन्य सुविधा समितिको विनियमावली बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै खास किसिमको कार्य सम्पादन गर्न कुनै निजामती कर्मचारी आवश्यक हुने भएमा प्रतिष्ठानले त्यस्तो कर्मचारी माग गर्न सक्नेछ र त्यसरी माग भएकोमा नेपाल सरकारले त्यस्तो कर्मचारी उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

तर त्यसरी उपलब्ध गराइएको कर्मचारीको कार्य अवधि एक वर्ष भन्दा बढी हुनेछैन ।

१८. **प्रतिष्ठानमा रहने विभाग :** (१) प्रतिष्ठानको कार्य सम्पादनमा सहजता पुऱ्याउन प्रतिष्ठानमा देहाय बमोजिमका विभागहरू रहनेछन् :

(क) अनुसन्धान (रिसर्च) विभाग,

- (ख) व्यवस्थापन विभाग,
- (ग) सूचना तथा ज्ञान व्यवस्थापन (नलेज म्यानेजमेन्ट) विभाग ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका विभागको कार्य क्षेत्रगत शर्तहरू तथा त्यसमा रहने मानवस्रोत तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१९. **प्रतिष्ठानको कोष:** (१) प्रतिष्ठानको एउटा छुट्टै कोष हुनेछ र कोषमा देहायका रकमहरू रहनेछन् :-

- (क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,
- (ख) समान उद्देश्य भएका अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था वा प्राज्ञिक संस्थाबाट प्राप्त रकम,
- (ग) प्रतिष्ठानले गरेको अनुसन्धानको प्रकाशनको विक्री वितरणबाट प्राप्त रकम,
- (घ) अन्य स्रोतबाट प्राप्त रकम ।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको रकम प्राप्त गर्नु अघि प्रतिष्ठानले नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) प्रतिष्ठानको कोषमा प्राप्त हुने रकम समितिले तोकेको 'क' वर्गको इजाजतपत्र प्राप्त कुनै बैंकमा प्रतिष्ठानको नाममा खाता खोली जम्मा गरिनेछ ।

(४) प्रतिष्ठानको नामबाट गरिने सबै खर्च उपदफा (१) बमोजिमको कोषबाट व्यहोरिनेछ ।

(५) प्रतिष्ठानलाई जुन कार्यक्रमका लागि रकम प्राप्त भएको हो सो रकम सोही कार्यक्रममा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

(६) प्रतिष्ठानको कोषको खाता कार्यालय प्रबन्धक वा निजले तोकेको कुनै वरिष्ठ अधिकृत र आर्थिक प्रशासन शाखाको प्रमुखको हस्ताक्षरबाट सञ्चालन हुनेछ ।

(७) प्रतिष्ठानको कोषको सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२०. **लेखा र लेखापरीक्षण:** (१) प्रतिष्ठानको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको ढाँचा बमोजिम राख्नु पर्नेछ ।

(२) प्रतिष्ठानले नेपाल सरकारले अपनाए बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कायम गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रतिष्ठानको लेखापरीक्षण महालेखा परीक्षक वा निजले तोकेको इजाजत प्राप्त लेखापरीक्षकबाट हुनेछ ।

(४) नेपाल सरकारले प्रतिष्ठानको आय व्ययको लेखा तत्सम्बन्धी कागजात र नगदी, जिन्सीको विवरण जुनसुकै बखत जाँच गर्न वा जाँच गर्न लगाउन सक्नेछ ।

२१. **उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्न सक्ने** : (१) प्रतिष्ठानले आफ्नो कार्य सुचारुरूपमा सम्पादन गर्नको लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति वा कार्यदल (टास्कफोर्स) गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित उपसमिति वा कार्यदलको कार्यक्षेत्रगत शर्त (टर्मस अफ रेफेरेन्स) तथा कार्यावधि त्यस्तो उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्दाको बखत समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२२. **विशेषज्ञहरुको सूची** : (१) प्रतिष्ठानले दफा ११ बमोजिमका विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण गर्न सम्बन्धित क्षेत्रका विशेषज्ञ वा दक्षहरु वा संस्थाहरुको सूची तयार गरी त्यसको रोष्टर बनाउनेछ ।

(२) प्रतिष्ठानले उपदफा (१) बमोजिमको सूचीमा उल्लिखित विशेषज्ञ वा दक्ष वा संस्थाको नाम समय समयमा अध्यावधिक गर्नेछ ।

(३) प्रतिष्ठानले उपदफा (१) मा उल्लिखित व्यक्ति वा संस्थाहरु मध्येबाट कुनै खास विषयको अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण गराउन सक्नेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) बमोजिमको सूचीमा नाम नपरेको कुनै विशेषज्ञ, दक्ष वा संस्थालाई उपदफा (३) बमोजिमको काममा लगाउन बाधा पर्ने छैन ।

२३. **सल्लाहकार नियुक्ति गर्न सक्ने** : (१) प्रतिष्ठानले आवश्यक ठानेमा सदस्य हुन योग्यता पुगेका व्यक्तिहरु मध्येबाट कुनै व्यक्तिलाई प्रतिष्ठानको सल्लाहकार नियुक्ति गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त सल्लाहकारलाई समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

(३) सल्लाहकारको कार्यक्षेत्रगत शर्तहरु (टर्मस अफ रेफेरेन्स) प्रतिष्ठानले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२४. **प्रकाशन** : प्रतिष्ठानले अध्ययन र अनुसन्धान गरे वा गराएको विषय पुस्तकको रूपमा, वा प्रतिवेदनको रूपमा वा प्रतिष्ठानको नियमित प्रकाशनमा प्रकाशित गर्नेछ ।

तर नेपालको सार्वभौमिकता, प्रादेशिक अखण्डता, मुलुकको सुरक्षा वा सामरिक सम्बन्ध, विदेशी मुलुकसँगको सुसम्बन्ध, विभिन्न जातजाति वा सम्प्रदायबीचको सुसम्बन्धलाई प्रतिकूल असर पर्ने वा सार्वजनिक हित वा कानून र व्यवस्था (ल एण्ड अर्डर) लाई प्रतिकूल असर पर्न सक्ने विषयको अनुसन्धान, अध्ययन वा विश्लेषणको प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिने छैन ।

२५. **बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा:** (१) सदस्यले समितिको बैठकमा भाग लिएवापत प्रतिष्ठानले निर्धारण गरे बमोजिमको बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा प्राप्त गर्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको बैठक भत्ता तथा अन्य सुविधा निर्धारण गर्नु अघि प्रतिष्ठानले नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।

२६. **इन्टर्नसिप कार्यक्रम सञ्चालन :** (१) प्रतिष्ठानले कम्तीमा स्नातकोत्तर तहमा अध्ययन गरि रहेका वा गरिसकेका मेधावी विद्यार्थी वा विद्वानलाई दफा १५ बमोजिमका विषयगत अनुसन्धानकर्ता वा अध्ययनकर्तालाई सहयोग गर्न वा त्यस्ता विद्यार्थी वा विद्वानलाई अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषणका क्षेत्रमा रुचि प्रवर्द्धन गर्न वा उत्प्रेरणा गर्न त्यस्ता विद्यार्थी वा विद्वानलाई त्यस्ता क्षेत्रमा व्यवहारिक ज्ञान प्रदान गर्ने उद्देश्यले समय समयमा इन्टर्नसिप कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रम सञ्चालक समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) इन्टर्नसिप कार्यक्रम अन्तर्गत अध्ययन, अनुसन्धान वा विश्लेषण गर्ने विद्यार्थी वा विद्वानलाई प्रतिष्ठानले तोकिए बमोजिमको रकम छात्रवृत्ति वा विद्वतवृत्तिको रूपमा दिन सक्नेछ ।

२७. **प्रतिष्ठानको कार्यालय र नाम:** (१) प्रतिष्ठानको कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।

(२) प्रतिष्ठानको कार्यालय “नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान” को नामबाट प्रचलित हुनेछ, र अंग्रेजी भाषामा यसलाई “पोलिसि रिसर्च इन्स्टिच्यूट” भनिनेछ ।

२८. **अधिकार प्रत्यायोजन:** (१) समितिले आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही वा सबै अधिकार अध्यक्ष, सदस्य वा दफा १५ बमोजिम नियुक्त अनुसन्धानकर्ता वा दफा २१ बमोजिम कार्यदल वा कार्यकारी निर्देशक वा प्रतिष्ठानको कुनै अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) अध्यक्षले आफूमा अन्तरनिहित कुनै अधिकार प्रतिष्ठानका कुनै सदस्य वा अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२९. **बार्षिक प्रतिवेदन पेश गर्ने** : (१) प्रतिष्ठानले प्रत्येक आर्थिक वर्ष पूरा भएको छ महिना भित्र आफूले सम्पादन गरेका कामको बार्षिक प्रतिवेदन नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रतिवेदनमा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायको विवरण उल्लेख गर्नुपर्नेछ :

- (क) प्रतिष्ठानबाट एक आर्थिक वर्षमा भएका प्रमुख कार्य,
- (ख) प्रतिष्ठानको बार्षिक नीति, योजना र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको स्थिति र त्यसको उपलब्धि तथा लागत,
- (ग) प्रतिष्ठानको मानव स्रोत तथा अन्य स्रोतको विवरण,
- (घ) प्रतिष्ठानबाट भएको बार्षिक खर्चको विवरण,
- (ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य विवरण ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको प्रतिवेदन नेपाल सरकार आफैँले वा नेपाल सरकारको निर्देशनमा समितिले सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

३०. **नेपाल सरकारसँग सम्पर्क** : प्रतिष्ठानले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क गर्दा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय मार्फत राख्नु पर्नेछ ।

३१. **नियम बनाउने अधिकार** : प्रतिष्ठानले यस ऐनको उद्देश्य पूरा गर्न आवश्यक नियमहरू बनाउन सक्नेछ र त्यस्ता नियमहरू नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछन् ।

३२. **बचाउ** : (१) यो ऐन प्रारम्भ हुंदाका बखत कायम रहेको नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठान यसै ऐन बमोजिम गठन भएको मानिनेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुंदाका बखत प्रतिष्ठानमा बहाल रहेका समितिका सदस्य निज नियुक्ति हुंदाका बखत निर्धारित शर्त बमोजिम आफ्नो पदमा बहाल रहनेछन् ।